

2016-12-22

Socialdepartementet, Stockholm

FSS yttrande över Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn (SOU 2016:73)

Svar på remiss från Socialdepartementet (dnr S2016/06793/FST)

Föreningen Sveriges socialchefer (FSS) har fått delbetänkandet *Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn* (SOU 2016:73) samt promemorian om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till lagförslagen som lämnas i SOU 2016:7 på remiss. Remissinstanserna ska enbart lämna synpunkter på innehållet i delbetänkandet och inte på promemorian om ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

Föräldrar som kommer till Sverige med barn får idag tillgång till lika många dagar med föräldrapenning som om barnet vore nyfött, även om barnet är äldre. Socialdepartementets utredning innehåller förslag om att minska antalet föräldradagar för föräldrar som kommer till Sverige med barn. Syftet med begränsningen är att förkorta tiden för föräldrarnas etablering på arbetsmarknaden. Reglerna föreslås gälla både för föräldrar och barn som kommer från utlandet och inte tidigare bott i Sverige, samt för föräldrar och barn som flyttar tillbaka till Sverige efter bosättning utomlands. Begränsningsreglerna omfattar inte EU-medborgare, eftersom det redan i dagsläget sker en avräkning om föräldrarna fått motsvarande förmån i ett annat land.

Dagens bestämmelser innebär att föräldrar som kommer till Sverige med barn kan få rätt till samma mängd föräldrapenning (480 dagar) som för ett nyfött barn även om barnet är äldre. Utredningen anser att regelverkets konstruktion leder till att det uppstår en överkompensation i förhållande till de äldre barnens faktiska behov av omsorg och hemmavarande föräldrar. I praktiken innebär dagens regler att nyanlända föräldrars etablering på arbetsmarknaden kan försenas, om föräldrar använder föräldrapenning istället för att arbeta eller delta i etableringsinsatser, arbetssökande, utbildning och liknande. Utredningen visar dock att uttaget av föräldrapenning skiljer sig mycket åt mellan olika föräldrar. Vissa föräldrar använder föräldrapenning intensivt och långvarigt, medan andra inte använder föräldrapenning alls, vilket gör att de exakta effekterna av regeländringen är svåra att förutse.

Enligt förslaget kommer rätten till föräldrapenning att knytas till tidpunkten för när ett barn blir bosatt i Sverige. Enligt gällande lagstiftning (socialförsäkringsbalken) räknas en asylsökande som bosatt när hen får asyl. Föräldrar som flyttar till Sverige med barn föreslås få rätt till föräldrapenning som ungefär motsvarar den mängd föräldrapenning som en genomsnittlig familj använder efter barnets ettårs- respektive tvåårsdag. Om ett barn blir bosatt i Sverige under barnets andra levnadsår ges föräldrarna rätt till högst 200 dagar, och om barnet flyttar till Sverige efter det andra levnadsåret ges föräldrarna rätt till högst 100 dagar.

Bestämmelserna föreslås träda i kraft 1 juli 2017 och gälla för barn som blivit bosatta i Sverige efter detta datum.

Konsekvensbeskrivning

Förslaget leder till att möjligheterna att vara föräldraledig med äldre barn minskar jämfört med idag. För staten väntas minskade kostnader för föräldrapenning, men ökade eller tidigarelagda kostnader för bland annat etableringsersättning, aktivitetsersättning eller studiemedel. Utredningen uppskattar att ungefär hälften av de föräldrar som berörs kommer att kunna delta i etableringsinsatser och få etableringsersättning.

Förslaget väntas främst påverka kvinnor. Nuvarande mönster visar att framförallt kvinnors etablering på arbetsmarknaden kan vara långsam och utdragen. En orsak kan vara att kvinnor generellt tar större ansvar för omsorgen om barn och anhöriga, vilket påverkar möjligheten till deltagande i etableringsinsatser eller andra arbetsmarknadsinsatser.

Utredningen redovisar inga exakta beräkningar av hur många som kommer att beröras av förslaget eftersom framtida prognoser över antalet invandrade och asylsökande är mycket osäkra. Utredningen har dock gjort en uppskattning av antalet personer som kan väntas minska sitt föräldrapenninguttag på grund av förslaget. Under 2017 väntas 3 000 kvinnor och 200 män minska sitt föräldrapenninguttag på grund av förslaget, och 3 300 barn väntas beröras. Utifrån nuvarande uttagsmönster väntas kvinnorna vara i stor majoritet bland de föräldrar som minskar sitt föräldrapenninguttag. Utredningen redovisar inga beräkningar för enskilda regioner eller kommuner.

För kommunerna väntas ökade och/eller tidigarelagda kostnader för förskola, förskoleklass och fritidshem. Framförallt väntas förslaget innebära att fler föräldrar efterfrågar förskoleplats till sina barn. Utredningen bedömer att tillgången till förskola för äldre barn kan innebära positiva effekter som förbättrad språkutveckling, god förberedelse inför skolan samt kontakter med jämnåriga.

Kommunerna kan också få ökade kostnader för ekonomiskt bistånd för den grupp föräldrar som inte omfattas av etableringsuppdraget och som inte längre kan få sin försörjning via föräldrapenning. I många fall väntas dock föräldrapenningen ersättas med antingen förvärvsarbete, studiemedel, etableringsersättning eller andra ersättningar.

Förslaget beräknas också påverka kommunernas skatteintäkter. På grund av lägre utbetald föräldrapenning antas de kommunala skatteintäkterna minska med ca 10 miljoner kronor år 2017, 80 miljoner kronor år 2018 och 60 miljoner kronor år 2019 enligt utredningen.

Synpunkter och förslag

FSS ser positivt på förslaget. Föreningen instämmer i bedömningen att förslaget kan bidra till en snabbare etablering på arbetsmarknaden. För nyanlända är möjligheterna till etablering på arbetsmarknaden en viktig förutsättning för god integration i samhället. Snabbare etableringsprocesser väntas också bidra till bättre tillgång till arbetskraft och till att underlätta rekryteringen för regionens arbetsgivare. FSS bedömer därför att förslaget kan ha positiva effekter både för enskilda individer och för samhället i stort.

FSS bedömer att kommunernas kostnader för ekonomiskt bistånd initialt kan öka när möjligheterna till försörjning genom föräldrapenning försvinner och att de ska kompenseras för detta. På längre sikt bedömer dock FSS att förslaget kan bidra till ökat självförsörjande och därmed minskat behov av ekonomiskt bistånd.

Förslaget kan väntas innebära en ökad efterfrågan på förskoleplatser. Utredningen redovisar inga tydliga uppskattningar av hur många fler barn som kan behöva barnomsorg, varken på riksnivå eller för enskilda kommuner. FSS instämmer i utredningens bedömning av förskolans möjliga positiva effekter för äldre barn, genom till exempel förbättrad språkutveckling, skolförberedelser och kontakter med jämnåriga.

Sammantaget ser FSS att förslaget kan leda till övervägande positiva effekter och både samhällsekonomiska och mänskliga vinster, och ser därför positivt på förslaget under förutsättning att regeringen tar hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna och kompenserar för detta.

För Föreningen Sveriges socialchefer
Karl Gudmundsson, ordförande

Föreningen Sveriges socialchefer är en partipolitiskt obunden förening som verkar för utveckling av den svenska välfärdsmodellen. Vi arrangerar årligen den socialpolitiska konferensen Socialcheferdagarna. Läs mer på socialchefer.se och socialcheferdagarna.se